

Relațiile româno–bulgare

Motto: „Diplomația nu este o sinecură agreabilă, cum își închipue unii, ci un loc de grea muncă și de și mai grea răspundere” Nicolae Titulescu

I. Privire de ansamblu asupra istoricului relațiilor bilaterale româno-bulgare

Contactele diplomatice oficiale dintre cele două state își au originea dintr-o zonă conflictuală, Războiul de independență al României (1877-1878) căci, „românii luptând pe teritoriul bulgar pentru independența țării lor luptaseră în același timp pentru dezrobirea bulgarilor pecetuind frăția acestor două popoare creștine vecine¹. „Mărturia sângelui românesc vărsat în Bulgaria este și astăzi mausoleul de la Grivița”².

La 19 februarie / 3 martie 1878 a fost semnat Tratatul de pace de la San Stefano, prin care se recunoștea independența României, Serbiei și Muntenegrului, cât și autonomia Bulgariei³, se hotăra de fapt „înființarea unei Bulgarii mari, de la Dunăre și până la Marea Egee, ca principat tributar Turciei”(…) ⁴.

Astfel, Dobrogea a devenit un subiect ce a incitat atenția politicianilor, dar și a istoricilor bulgari. „Acest teritoriu devine un subiect politic în 1878: mai întâi Bulgaria, în Tratatul de la San Stefano, a inclus-o în Marele Regat al Bulgariei, ca o moștenire legitimă transmisă de la Imperiul Otoman, din perspectiva bulgară, pentru ca mai târziu, în urma Tratatului de la Berlin, să devină o compensație pentru România, pentru pierderea celor trei județe din sudul Dunării. Dezbaterile istoriografice s-au dezvoltat în jurul problemei legitimității controlului diferitelor puteri asupra teritoriului – de la Mircea cel Bătrân, la începutul secolului al XV-lea, până la otomani, români și mai târziu bulgari”⁵.

În manieră tendențioasă, istoriografia bulgară a contestat legitimitatea hotărârii europene din 1878: "Până la 1878, Dobrogea a constituit o parte integrantă și indivizibilă a altor teritorii bulgare"⁶.

¹ P. P. Panaitescu, *Români și bulgari*, București, 1944, p.60.

² Ibidem, p.66.

³ Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Editura ExPonto, Constanța, 1998, p.335.

⁴ G. D. Petrescu, *Războiul pentru independența și anexarea Dobrogei*, în „Dobrogea cinzeci de ani de viață românească”, Editura Cultura Națională, 1928, p.342.

⁵ Silvia Rachieru, Teritoriu vechi, stăpân nou: vizitele regale în Dobrogea după 1878, în perspectiva otomană, în „Dobrogea coordonate istorice și arheologice”, Aurel- Daniel Stănică, Gabriel Custurea, Daniela Stănică, Emanuel Plopeanu (editori), Editura Studis, Iași, 2016, p.230.

⁶ Velko Tonev, *Dobrudja prez vǎzrajdaneeto*, p. 311, apud Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *op.cit.*, p.338.

Aceste abordări nu reflectă totuși colaborările seculare, ce au avut la bază interese comune precum și idealuri „cele câteva decenii în care s-au produs conflicte cântăresc prea puțin. Să nu uităm că interesele economice ale celor două popoare agricole sunt asemănătoare, că structura socială a bulgarilor și românilor este aceeași și că prin cultura ortodoxă ele se apropie de asemenea una de alta. De altfel și simpla prudență în fața vecinilor mai mari și mai puternici duce la necesitatea în viitor a unei colaborări cât mai strânse între aceste două națiuni vecine”⁷.

Prin forma sa definitivă din 1 / 13 iulie 1878 Tratatul de la Berlin cuprindea în articolele 22-46 dispoziții referitoare la România. El confirma recunoașterea independenței României căreia îi reveneau, de asemenea, "insulele formând Delta Dunării, sangiacul Tulcei cuprinzând districtele Kilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Kiustenge, Medgidia", cât și ținutul "situat la sudul Dobrogei, până la o linie care, plecând de la răsărit de Silistra, răspunde la Marea Neagră, la miazăzi de Mangalia". Linia frontierei - sensibil diminuată față de soluția inițială - urma să se fixeze la fața locului de comisia europeană instituită pentru delimitarea Principatului Bulgariei nou creat⁸.

După câștigarea independenței statale, pentru a se asigura statului român o reprezentare cât mai largă pe scena europeană, în concordanță cu interesele politice și economice ale țării, se constituiau legații la Atena, Berlin, Belgrad, Constantinopol, Londra, Paris, Petersburg, Roma, Viena, în 7 august 1879, la Sofia era înființată agenția diplomatică⁹.

În anul 1885 cele două state au încheiat o Convenție poștală, prin care se stabilea un schimb periodic și regulat de corespondențe și mesagerii și înființarea birourilor prin care să se efectueze schimbul de pachetelor, depeșelor închise și mesageriilor¹⁰.

În mod antagonic, politica externă a României la începutul secolului XX, poate fi caracterizată de afirmația din 1912, a omului de stat: Alexandru Marghiloman: „Să fim destul de curtenitori cu Rusia și impasibili cu Bulgaria, care nu caută decât un pretext”¹¹.

După noua ordine europeană stabilită în urma Congresului de pace de la Berlin, România devine un stat important în Balcani, fiind un garant al menținerii *status-quo*-ului în această regiune denumită „butoiul cu pulbere al Europei”, având și avantajul de a fi cea mai puternică și stabilă țară din regiune.

⁷ P. P. Panaitescu, *op.cit.*, p.66.

⁸ Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *op.cit.*, p. 337.

⁹ Stelian Obiziu, *Consulatele onorifice ale României în străinătate*, în „Caiete Diplomatice”, nr.4-5, 2016-2017, p.18.

¹⁰ Ion Ionașcu, Petre Bărbulescu, Gheorghe Gheorghe, *Relațiile internaționale ale României în documente (1368-1900)*, Editura Politică, București, 1971, p.470.

¹¹ Alexandru Marghiloman, *Note politice (1897-1915)*, vol. I, Editura Institutului de Arte Grafice „Eminescu”, București, 1928, p.81.

Anul 1911 devine unul critic pentru Balcani: izbucnirea războiului italo-turc dă curaj bulgarilor și sârbilor de a încheia o alianță contra Imperiului Otoman, iar bulgarii încearcă să obțină promisiuni de neintervenție din partea românilor – declarându-se în favoarea acordării unei frontiere naturale în Dobrogea, în schimbul libertății de acțiune contra turcilor, obiectivul lor principal fiind Macedonia. Însă, o înțelegere româno-bulgară nu mai era posibilă după apariția în presa bulgară a unor articole vehemente ce revendicau Dobrogea ca fiind un teritoriu bulgăresc¹². În consecință, România a rămas neutră pe parcursul primului război balcanic, dar a urmărit cu interes acest conflict ce putea modifica *status-quo*-ul pe care oamenii politic români îl apărau cu înverșunare.

Al doilea război balcanic izbucnește la 30 iunie 1913 când Bulgaria, fără declarații de război, își atacă foștii aliați. Cu acordul Franței și Rusiei, guvernul român ordonă mobilizarea armatei la 3 iulie și dă aviz de intrare pe teritoriul Bulgariei la 10 iulie, fapt ce constituia o respingere publică a alianței cu monarhia dualistă. Astfel, România devine factorul determinant în a convinge statele beligerante să înceteze ostilitățile. La 22 iulie România acceptă un armistițiu, deoarece politicienii români considerau că războiul trebuia să mențină echilibrul de forțe în Balcani, iar nu să distrugă Bulgaria¹³.

În consecință, au loc tratative de pace la București – în acest fel se recunoștea poziția de garant al României. Prin pacea din 10 august 1913, frontiera româno-bulgară devine linia Turtucaia-Balcic, Bulgaria pierde mare parte a teritoriilor cucerite în primul război balcanic și pierde ieșirea la Marea Egee¹⁴. Fișec, Bulgaria a manifestat pregnante intenții revizioniste.

Cadrilaterul a reintrat în componența Bulgariei în 1940, când, datorită apropierii de Germania, Adolf Hitler a ordonat regelui Carol al II-lea să regleze diferendele teritoriale cu Bulgaria. În urma convorbirilor dintre cele două state, s-a încheiat la 7 septembrie 1940 *Tratatul de la Craiova*, care restabilește frontiera din 1912 între România și Bulgaria. Totodată Tratatul a instituit și un transfer obligatoriu de populații între cele două țări: românii din Cadrilater și bulgarii din nordul Dobrogei urmau să-și părăsească domiciliul și să se instaleze pe teritoriile statelor respective.

În Primul Război Mondial, relațiile româno-bulgare s-au caracterizat, în general, printr-o evoluție sinuoasă, care s-a încheiat cu intrarea celor două țări în tabere beligerante opuse. În Bulgaria, guvernul condus de Vasil Radoslavov privea cu circumspecție o alianță cu celelalte

¹² Cristian L. Boicu, *România în relațiile internaționale (1699-1939)*, Editura Junimea, Iași, 1980, p.202.

¹³ Alexandru Voicu, *România și războaiele balcanice*, în *Historia*, disponibil online: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/romania-si-razboaiele-balcanice>, accesat la data de 06.11.2021.

¹⁴ Ibidem.

state balcanice. Ținând cont de orientarea predilectă în favoarea Puterilor Centrale a majorității clasei politice bulgare și a opiniei publice, Bulgaria va sfârși prin a se alătura blocului militar respectiv.

La sfârșitul războiului se încheia Tratatul de pace cu Bulgaria a fost semnat la 27 noiembrie 1919, la Neuilly-sur-Seine. Documentul a consemnat teritoriile cedate vecinilor de către Bulgaria. Tracia Occidentală revenea Greciei, orașele Țaribrod, Basilograd și Strumița au intrat în componența Regatului Șârbilor, Croaților și Slovenilor. Frontiera româno-bulgară a fost fixată conform prevederilor Tratatului de la București din august 1913¹⁵.

În perioada interbelică, România și Bulgaria au depus eforturi pentru ameliorarea relațiilor reciproce, prin dezvoltarea schimburilor economice, culturale, vizite la nivel parlamentar și guvernamental. Deși, "problema dobrogeană" devine un leitmotiv, fiind principala problemă a politicii externe bulgare, calificând deținerea de către România a Cadrilaterului drept „a doua ocupație românească”¹⁶.

Pentru soluționarea numeroaselor chestiuni ale „dosarului dobrogean” a fost constituită o comisie mixtă româno-bulgară, ale carei lucrări s-au desfășurat într-o prima fază la București, începând din decembrie 1922, apoi la Sofia din ianuarie 1925. S-au discutat, printre altele: problema ridicării sechestrului pus de guvernul român pe bunurile supușilor bulgari din Dobrogea de Sud, achitarea unei compensații acceptată, în principiu, de guvernul bulgar, despăgubirea cetățenilor români care suferiseră daune în timpul războiului din partea autorităților civile și militare bulgare. Tratatивele au decurs greu și, în ciuda unor perioade de ameliorare, acordul de principiu acceptat de guvernul Jankov, acesta nu s-a și aplicat¹⁷.

BIBLIOGRAFIE

I. LUCRĂRI GENERALE:

- Ciorbea, Valentin, *Din istoria secolului XX (1918-1939)*, vol. I, Editura ExPonto, Constanța, 2006.
- Marghiloman, Alexandru, *Note politice (1897-1915)*, vol. I, Editura Institutului de Arte Grafice „Eminescu”, București, 1928.
- Petrescu, G. D., *Răsboiul pentru independența și anexarea Dobrogei, în „Dobrogea cinczeci de ani de viață românească”*, Editura Cultura Națională, 1928.

¹⁵ Valentin Ciorbea, *Din istoria secolului XX (1918-1939)*, vol. I, Editura ExPonto, Constanța, 2006, p.25.

¹⁶ Tatiana Solcan, *Relațiile diplomatice româno-bulgare în perioada interbelică (1919-1940): documente diplomatice, presă românească și stăină*, Editura Junimea, Iași, 2004, p.151.

¹⁷ Ibidem, p.176.

- Rachieru, Silvia, Teritoriu vechi, stăpân nou: vizitele regale în Dobrogea după 1878, în perspectiva otomană, în „Dobrogea coordonate istorice și arheologice”, Aurel - Daniel Stănică, Gabriel Custurea, Daniela Stănică, Emanuel Plopeanu (editori), Editura Studis, Iași, 2016.
- Rădulescu, Adrian, Bitoleanu, Ion, Istoria Dobrogei, Editura ExPonto, Constanța, 1998.

II. LUCRĂRI SPECIALE:

- Boicu, Cristian, L., România în relațiile internaționale (1699-1939), Editura Junimea, Iași, 1980.
- Ionașcu, Ion, Bărbulescu, Petre, Gheorghe, Gheorghe, Relațiile internaționale ale României în documente (1368-1900), Editura Politică, București, 1971.
- Obiziuc, Stelian, Consulatele onorifice ale României în străinătate, în „Caiete Diplomatice”, nr.4-5, 2016-2017.
- Panaitescu, P.P., Români și bulgari, București, 1944.
- Solcan, Tatiana, Relațiile diplomatice româno-bulgare în perioada interbelică (1919-1940): documente diplomatice, presă românească și stăină, Editura Junimea, Iași, 2004.

III. SURSE INTERNET:

- Alexandru Voicu, România și războaiele balcanice, în Historia, disponibil online: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/romania-si-razboaiele-balcanice> .

prof. Butaru Elena
Liceul Tehnologic „Anghel Saligny” - Tulcea